

KISÉRT A BITÓ...

Mintha megkondult volna felettünk ismét a lélekharang. Míg eddig csupán a nagyvárosokban megrekedt és részben — sajnos — nem éppen a legjobb környezetbe került elemek tartózkodtak, a magyar nevelők az angol lapok büntető rovatait: legutóbb a yorktoni esküdtörvényszék kimondta a szentenciót egy magyar farmerrel szemben. Nemcsak az a szomorú Spohn Mihály ügyében, hogy ismét egy magyar tragédia révén hucolják meg nevünket, hanem kétszeresen szomorú az, hogy éppen a kanadaiak előtt legelőször megbecsülésnek örvendő néposztályunk egyik beteges tagjával történt ez a katasztrófa s így heteken át mással sem foglalkoznak majd a magyar pionírverejtekkel öntözött Saskatchewanban, mint hogy minden ok nélkül agyonlőtt egy fiatal magyar farmer egy skótot, akinek már a dédapai hódították meg ezt az országot.

És hogy mennyire komolyan fenyegetőnek itéli meg a bíróság döntését a környékbeli magyar társadalom arra nézve jellemző hogy Tiszt. Balla Zsigmon valamint Konyha Ferenc vezetésével a Yorkton körül letelepedett magyarság nagyszabású akcióval igyekszik megakadályozni a rettenetes kivégzés végrehajtását. "Valóban szerencsétlen az egész ügy, még a halálós ítélettel eltekintve is — írják — hiszen egy beteg, halálosan sápadt fiatal farmer életéről van szó, akibe a lélek is csak hálni jár. Spohn Mihályt a bűn elkövetésénél is a beteg testénél még tegebb lelke ragadtathatta csak végzetes tettére..."

Szinte megrendítő az a gyors összefogás, mellyel Saskatchewan magyarsága mint egy ember keresi a megoldási módokat, melyek alapján talán sikerülne Spohn megmenteni az akasztófától. Mintha a tárgyalás folyamán is érezhető lett volna ennek a mozgalomnak az előszele. Hiszen a vád- és védőbeszéd elhangzása után a bírónak az esküdtökhöz intézett oktatása mindvégig bizakodó hangulatot teremtett a tárgyalás magyar hallgatóságában. De bána akadtak optimisták, akik a teljes felmentést biztosítva látták, az ügyész rendkívüli ügyességel egy csoportosította a tényeket az esküdtök elé, hogy felmentésről többé szó sem lehetett.

A védőügyvéd inkább érzelmi, mint tárgyi alapon érvelt s habár lelke mélyén maga sem hitt Spohn felmentésében, minden tehetségét latbavetette, hogy védelem bünöségét, illetőleg felelősségét csökkentse. S bár a bíró oktatásából, mint már említettük, kifizert a börtönbüntetésre való ajánlás az enyhítő körülmények alapján: az esküdtök egyhangú véleményére még is ki kellett a bírónak mondania a halálós ítéletet. Kétségtelen, hogy a csupa fiatal tagból álló esküdtöcsk fiatalos tulbuzosságában szem elől tévesztette Spohn Mihály beteges állapotát, amelynek értelmében a szerencsétlen fiatal farmer inkább a gyógyintézetet, mint az akasztófát érdemelte ki.

A drámai fordulatokban bővelkedő tárgyalás végső kimenetelére szinte megdöbbentette egy pillanatra a környékbeli magyarság szívét. De azután annál nagyobb buzgalommal, lázas tevékenységgel kutatatták a vezetőemberek azokat a lehetőségeket, melyek alapján ha új tárgyalást nem is lehetne megindítani, legalább a kegyelmi kérvény útját lehetne annyira egyengetni, hogy a teljesen megtörtött fiatal magyart megmentsék az akasztófától. Mert ki vállalhatja a felelősséget? Isten és emberek előtt, hogy Spohn Mihály előre megfontolva lőtte agyon — ha tényleg ő lőtte agyon — legjobb barátját. És hol van az szakértő, aki kézzelfoghatóság be tudja bizonyítani, hogy nem véletlen szerencsétlenségéből kifolyólag sült el a fegyver a beteges fiatal farmer kezében? Ugy érezzük, hogy alig akad magyar, aki ne gondolna hálás szívével azokra, akik minden rendelkezésre álló törvényes eszközzel, fáradságot és áldozatot nem kímélve igyekeznek eltávolítani a bitó egyre közeledő árnyékát.

Esik a hó, fú a szél, hideg van...

IRTA: KEIPP MIKLÓS okl. gazdasztisz, Windsor, Ont.

Bizonyára ismerik a régi rigmosos panaszkodást: "Nyáron nagyon meleg van, — télen nagyon hideg van, — fú a szél, rossz az idő. — Mindig esik az eső". Ugy bizony, Télen nagyon hideg van, az esték a városhoz hamar kiháló uccákkal, korán fárado emberekkel, kik már idevosta másfél évtized óta rojja a szenvedéseket, nélkülözések országútját, — fáradoznak nemcsak a mai naptól, de a holnaptól is, amely még előtűnik van. Gondjaival, nyúgeivel, bajaival. A béke boldog éveiben cohasem hittük volna, hogy a szenvedés annyira változatos lehet! Igaz, a szenvedés erős leköla s gyakran éppen a szenvedésben találja meg egy nép és az egyes ember erőinek igazi forrását. De a szenvedés erre a nevelő hatására csak a társadalomtudós, vagy a filozófus számíthat; — a mi számunkra, akik benne élünk, benne fuldokolunk az élet sodrában, minden szenvedéssel szemben csak egy álláspontunk lehet: segíteni, orvosolni, gyógyítani annyit, amennyi csekély erőnkkel telik!

Ma, midőn millió és millió ember a sorssal harcol, önkénytelenül is felvetődik a kérdés: miből is él ez a sok-sok millió, a testben és lélekben megrokkant ember, akik valamikor hősiesség állottak az élet posztján, nemes és tiszta célok felé törekedve, akiket ez a feje bujára állított világrendszer megakadályozott a sikerben. Igen: miből élnek? Egyéből? Nem. Én azt hiszem, sőt tudom és valójában, hogy mostanában széles a világ, legtöbbje inkább csak a levegőből. A botanikában tanulunk olyan növényekről, melyek a levegőbe eregetik "légszivó" gyökereiket és úgy élnek... Valószínű, hogy ezt a mesterséget eltanulták tőlük.

Hát kell ennek így lenni? Jó, jó, tudjuk, világháború volt és most világválság van Abszintiától Zanzibárig, végig az egész Ábécén válság. Nem is mondjuk, hogy egyetlen kéle-gyintéssel el lehet tüntetni min-

— és ez a súlyosabb — aláásása a nemzetek- és világgazdaság rendjének. Ez, hogy az emberek bizonyos része lassanként mint valamilyen lehetetlen külsőlegességet kezelik a munká-alkalom lehetőségét, amellyel számolni irreális, helyette azonban az emberiség a már említett részének agyában lassanként polgárjogot nyerne a hirtelenben kiáltott gyorssegélyek ficánkoló ötletei. Még egy ideig így és itt egy új erkölcsiség fog kialakulni, a munkanélküliség után a munkakerülés.

Ez pedig társadalmi szerencsétlenségé fokozná a gazdasági bajt, ha ezt a tömeget igazga elemek vennék járószalagra, hogy felforgató célok szolgálata aláítsák.

Ime, minden haladás és fejlődés dacára ide jutottunk, és lényegileg még ma is ott vagyunk, ahol négy-ötven évvel ezelőtt voltunk. Akkor ugyan még bálványimádó volt az emberiség 99 százaléka és az irni-olvasni tudók száma elenyészően csekély volt, míg ma az isteni erkölcs alapjára van felépítve a társadalom, az írás-olvasás tudománya pedig közkinés. És mégis a népek egymáshoz fűti viszonyában alig vált tozott valami. Akkor is háborúskodtak egymással a különböző országok, éppen úgy, mint ma, akkor is volt fajgyűlölet az emberek között, éppen úgy, mint napjainkban, akkor rabszolgájává tette a gyűző a legyőzöttet, akár csak ma — ha a forma meg is változott, de a lényegben nincs különbség. Hát akkor miért küzdött négy-öt évezreden át az emberiség, miért haltak mártírhalt százazren, kik az emberiség megnevesítését tüzték ki életcéllá? Hol van az a sokat emlegetett civilizáció, hol van a különböző vallások erkölcsi befolyása, az "egy akol, egy pásztor" elve, ha még ma is öljük és elnyomjuk egymást, — ha még ma is háborúskodunk, sőt még intenzívebben, kegyetlenebben, mint a szűk korban, mikor még nem ismerték a "tudományos" és a "technikai" harcászatot...

A történelem egyik legborzasztóbb háborúja felidült nem

anyámat, amikor úgy üti — tört ki Jóska.
— Hm! — mondta az ember Aztán kurtán odavetette:
— No, keze-lába ép maradt, ne sirj!
Hallgattak.
— Aztán te, Jóska — kezdte hirtelen újra a vak, — a felhők azok ugye ugye mennek az égen.
A gyerek kinézett az ablakon s mikor meggyőződött, hogy azok tényleg mennek, ráhagyta.
— Mennek.
— És a szőlőhegyek? Azok milyenek?
Jóska megint kinézett az ablakon s megfontoltan felelt:
— Már nagyon sötét van. A lig lehet látni őket.
A vak váratlan izgalommal emelkedett fel az ágyában.
— De mégis, ugye, most a szőlőkarók zsep sorjában állnak, látni lehet őket mind. A barna föld is látszik, mert csak itt-ott van hó te mondtad. A Lenderék szőlőjében a présház mellett néhány fenyo áll. Azok most is gyönyörű zöldek lehetnek. Egyáltalán, hej, de remek szépek is ezek a dombok, meg emlékszem rájuk, mikor nem voltam vak.
Jóska riadtan hallgatott. Miket beszél ez itt, mit akar?
— Nem jó dolog az, vaknak lenni — morfondírozott tovább az ember. — Már lassanként azért elfelejttem, milyen is a napvilág, a csillagok, nyáron a tiszta, osztán télen a kód, meg mifene, aratás, szüret. A régi ösmerszók arcát is elfelejttem lassanként. Hajaj! Téged még még se látalak.
A gyerek mind nyugtalanabb lett ezekre a beszédekre. Félt kezdett s a legjobban szeretett

Eleinte csak a kisebb államok voltak bajban, a földpro-dukum után élők. A nagyok nem nagyon törődtek a kisebbekkel. A nagyok, nemcsak hogy ezek a mezőgazdasági államok fogyasztói voltak a nagy iparállamok gyártmányainak s a nagyok gyorsan rájöttek, hogy nem maradhatnak későnyősek, mert fizetésképtelen vőkkel nem lehet üzletet csinálni. A népszövetség ugyan vállalkozott arra, hogy a gazdasági ügyeket rendezze, dolgoztak is vagy 4 évig különböző bizottságok a vámügyi fegyverszár-ten, de végre ez is megbukott.

Azonképpen ahogy Dugonics Tisztus magával rántotta az osztrómól törököt, úgy hogy együtt lettek haláluk a mélységben, a világ nagy államai is féltékenységből — vagy más okból — a gazdasági haláluk mentek neki, magával rántva a megváltást áhító kis államokat is.

Ez volna röviden az érem egyik oldala, ha megfordítjuk, az előbbivel összefüggésben — mint vele jár — egy másik szomorú kép tárul elénk.

Allig van szomorubb és léleket visszafojtóbb látvány, mint az, ha a gyár, ipartelep, és műhely — néma. Mikor a vaszszörnyek, a gépek, lomhán, élettelenül terpeszkednek; mikor a kazánok forró, lüktető szive megbénult, mikor a kémények égbenyuló szája nem lövi lehelletét az ég felé. Valami sivár, ijesztő, szorongó érzés az akkor a gyárra, az ipartelepre és műhelyre ráférszik a csend és nem hallatszák az a lüktető lármát, a sokféle gépek, szerszámok katógoló, suhogó szonsgása, amely a levegőben össze öllekve adja a legszebb szolozsomát: a munka dicsőítését, az alkotás himnuszát.

A munka szent dolog, oly anynyira szent, hogy vallásomnak igazi tanítása szerint az imádsággal egyenrangú. A munka az egyen boldogulásának és az emberiség haladásának, nemesei tésének legfőbb tényezője. Akik szivesen és lelkiismeretesek végzik munkájukat, azok rossz emberek nem lehetnek, és ott, ahol a munkás dallama felzen-

VIDÁM JOÉJSZAKAT

IRTA: KOMJÁTHY ALADAR

— Ki az? Te vagy Jóska? — szölt ki egy hang a sötétedő szobából, mikor megcsikordult az ajtó.
— Én. Az ebédet haztam.
Az ágyban megmozdított valaki s morgás hallatszott.
— Jó későn.
— Nem a' — hazudott arcátlanul a gyerek. — Allig mult egy óra.
— Egy óra? — kibetetlenkedett a hang. — Nem lehet az. Már jó régen volt, mikor a szomszédalubelek a templomból hazamentek. Megismertem a lép-teiket és hallottam a beszédjüket. Legalább négy óraja már annak.
A gyerek nem válaszolt s az ágyban is megszűnt minden morgás.
Mikor a csönd már nagyon hosszúra nyult, Jóska nekibátorodott.
— Nem eszik? Az étel ki fog hülni.
Senki sem válaszolt. Ujra kezdte kissé zavartan és féltéken.
— Mért maradt ágyba? Beteg?
— Nem jól vagyok — dühnyögte az ágyban fekvő alak.
— Nem jól? — mondta közbömbösen a gyerek. — Mi a bajja?
— Nem tudom. Ugy borzogat valami, meg nyom.
— Boszorka lesz az — kapott a szón Jóska. — Az nyomja.
— Az öregapád! — recscent rá a hang. — Mit hoztál?
— Hát van egy kis leves, meg hús tormával, meg kalács

— No, add ide, megpróbálók enni.
A gyerek odavitte az ételt s a vak ember felkényőkölt. Most nem volt rajta a fekete szem-üveg, s a kiperzsel, betapadt szemek íjesztő üressége belemeredt a leereszkedő alkonyatba.
— Adj egy székét — türelmetlenkedett a vak. — Ide a kezem ügyébe s ragd rá az edényeket. Hol a leves?
A gyerek a kezébe igazította a kanalat. Lassan, immel-ámmal enni kezdett, óvatosan tapogatva az edények között.
— Nem rossz, de mit ér, ha nincs étvágy — morogta.
— Jóska egy ideig csak nézte, hogy eszik, felszúrt egy-egy darab húst a villájára, ha nagyon hosszú ideig hiába szurkált feléje a tányéron s mikor a kalácsra került a sor, ahol már nem kellett segíteni, megkérdezte.
— Befűtek?
— Nem fog ártani.
Leguggolt a parányi vaskályha elé, papírt és gyújtóst tett belé s buzzgón fújta a tüzet, hogy lángra kapjon. Mikor már jól égett, hasábfát rakott rá.
— Kevés a fa — mondta hirtelen, az erőlködéstől még kive-resedett arccal.
Az ágy megreccsent, amint a vak indulatosan felemelkedett.
— Kevés?! Persze, mert lop-játok.
— Ugyan már — mondta a gyerek őszinte csodálkozással.
— Egy vaktul ki lopna? Bűn volna az.
Sóhaj hallatszott s az elhanyatló test zaja.
— Hát ez az, hogy vak vagyok — morogta allig hallhatóan.

A gyerek nem felet. Tétován állt és nagyon szeretett volna menni. Valami nyomasztó volt a kis szobában, nem tudta volna megmagyarázni, hogy mi, de fiatal, vidámságra vágyó gyerek lelke visszariadt ettől a komor, szomorú embertől.
— Én hát elmennék, kész vagyok — indítványozta bátorlatlanul Jóska.
A vak újra felpattant az ágyban. Az arca riadt volt.
— Nem, nem a', maradj még egy kicsit.
A hang kérlelő volt, szinte félték.
— De nekem menni kell — erősködött a gyerek.
— Maradj, inkább adok husz fillért.
Jóska megrendült. A hatalmas összeg csábította. Lassan számílgatott. Ha most elmenne, igaz, még találkozna a pajtásaival s nem lenne utolsó dollog egy kicsit szaladgálni. De a kapzsóság győzött.
— Aztán mért maradjak? — kérdezte vontatottan.
— Csak úgy — felelte tétován a vak. — Most nem szeretnék egvedül lenni.
— Hol a pénz? — kezdte újra Jóska.
— Ej, az apád — mordult a mérges válasz — csak nem gondold, hogy becsaplak? Ebadta kötyke. Add ide a nadrágomat.
Hosszasan kotorászott a zsebében s kihuzott egy pénzdarabot. Alaposan megforgatta a kezében, még az élet is megtapogatta.
— Látod, — mondta diadalmasan. — Ez a tiéd. De csak a végén kapod meg.
Jóska mohó szive megdob-bant. Rettenetesen szeretete volna mindjárt megkaparintani a

pénzt. Nyugtalan, gyanakodó-lelke félt, hogy becsapják. De már nem mert szólni, csak nagy sóhajjal leereszkedett a székre.
Egy ideig mind a ketten hallgattak, mintha félték volna egymástól. A Jóska gyerek idegei azonban nem bírták sokáig a csendet. Megreccsent alatta a szék.
A vak felriadt.
— Itt vagy? — kérdezte hirtelen.
— Itt — felelt a gyerek.
A férfi felkényőkölt az ágyban. Világtalan szemével maga elé bámult.
A vak felriadt.
— Itt vagy? — kérdezte hirtelen.
— Itt — felelt a gyerek.
A férfi felkényőkölt az ágyban. Világtalan szemével maga elé bámult.
A vak felriadt.
— Itt vagy? — kérdezte hirtelen.
— Itt — felelt a gyerek.
A férfi felkényőkölt az ágyban. Világtalan szemével maga elé bámult.

anyámat, amikor úgy üti — tört ki Jóska.
— Hm! — mondta az ember Aztán kurtán odavetette:
— No, keze-lába ép maradt, ne sirj!
Hallgattak.
— Aztán te, Jóska — kezdte hirtelen újra a vak, — a felhők azok ugye ugye mennek az égen.
A gyerek kinézett az ablakon s mikor meggyőződött, hogy azok tényleg mennek, ráhagyta.
— Mennek.
— És a szőlőhegyek? Azok milyenek?
Jóska megint kinézett az ablakon s megfontoltan felelt:
— Már nagyon sötét van. A lig lehet látni őket.
A vak váratlan izgalommal emelkedett fel az ágyában.
— De mégis, ugye, most a szőlőkarók zsep sorjában állnak, látni lehet őket mind. A barna föld is látszik, mert csak itt-ott van hó te mondtad. A Lenderék szőlőjében a présház mellett néhány fenyo áll. Azok most is gyönyörű zöldek lehetnek. Egyáltalán, hej, de remek szépek is ezek a dombok, meg emlékszem rájuk, mikor nem voltam vak.
Jóska riadtan hallgatott. Miket beszél ez itt, mit akar?
— Nem jó dolog az, vaknak lenni — morfondírozott tovább az ember. — Már lassanként azért elfelejttem, milyen is a napvilág, a csillagok, nyáron a tiszta, osztán télen a kód, meg mifene, aratás, szüret. A régi ösmerszók arcát is elfelejttem lassanként. Hajaj! Téged még még se látalak.
A gyerek mind nyugtalanabb lett ezekre a beszédekre. Félt kezdett s a legjobban szeretett

volna elrohanni, de valahogy nem tudott mozdulni.
— De a feleségem arcára azért nagyon jól emlékszem — kezdte újra a vak. — Szép aszszony vót, barátom. Pirosképu fehérfogu, barnaszemü. Jó szaga vót a hajának, sokszor megcsókoltam. Meg a többi. Dehát ez már nem neked való. No, te is megtudod majd ha megno-sulsz. Vagy tudj a fene, talán jobb vóna, ha nem nőülne meg Látod, engem is hogy íthagyott az aszszony.
Mélyen elgondolkozott.
— Persze, azért hát tán neki is igaza vót — tűnődött tovább. — Megértem én, azt, hogy egy szép, fiatalasszony megutálja az urát, ha az kifolyt szemekkel jön haza a háborúból. Vótak más legények, akik látáltak, nem köllött velük baj-molódni, mert hát különösen eleinte nagyon ügyetlen vótam akár a gyerek, osztán elment egygel. Hát így van ez, az erősebb elveszi a gyöngébbtől mindent. Rohadt a világ.
Felkényőkölt az ágyban, sóhajtott s csüggedten lehorgasz-totta fejét. A gyerek a kályha lobogó világánál rémülten látta hogy világtalan szeméből valami furcsa nedv sziváro-g.
Különös, szinte zokogó hang buggyant ki belele.
— Magam maradtam, barátom, vakon.
Jóska nem bírta tovább, vadul felugrott a székről s szinte ordított.
— Itthon köllött vóna, neki maradni. Becstelen személy vót.
— Magam maradtam, barátom, vakon.
Jóska nem bírta tovább, vadul felugrott a székről s szinte ordított.
— Itthon köllött vóna, neki maradni. Becstelen személy vót.
— Magam maradtam, barátom, vakon.
Jóska nem bírta tovább, vadul felugrott a székről s szinte ordított.

— Itthon — ismételte hévvel Jóska.
Csend lett.
— Megáll csak — riadt fel hirtelen tépelődéséből a vak. — Én neked nem husz, hanem negyven fillért fogok adni.
— Negyven fillért — suttogta Jóska s szinte elállt a szíve-rése.
— Vagy mit is beszélek, fenéket negyven fillért. Add csak ide a kabátomat. Ott lóg felakaszva a szegen.
A gyerek odavitte.
Izgatottan kotorászott s a rongyos bélszél előhuzott egy kopott, ócska tárcát. Szétnyitotta s remegő kezével előkapart egy husz pengőt.
— Nesze, ezt mind neked adom — s a hangjában végtelen hála csendült meg. — Ez minden pénzem, de nem bánom, megérdemled.
A gyerek azt hitte, menten összeszik. Irtozatos félelem ragadta meg hogy rögtön felébred s a mérhetetlen gazdagság párává onlik szét. Mint a tigris csapat le a bankóra s félőrlüktent rohant ki a házból.
A kis vitályól ottmaradt a végtelen alkonyatban. Fölötte szaladtak a felhők, körötte hallgattak a hegys s a leereszkedő éjszaka olyan volt, mint a lezáródó koporsófedél.
A vak ember egy darabig mozdulatlanul fektett az ágyban. Ugy érezte, hogy testi valósága nem olyan rettenetes, mint az éjszaka, amely hirtelen a lelkére nehezedett. Csak sóhajtozott és vergődött, sovány kezével a szive táját dörzsölgette és néha suttogott, mintha valakit bíról akarna idézni. "Itt tudott hagyni."